

VASÁRNAP

EGYHÁZTÁRSADALMI KÉPES CSALÁDI LAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal,
 hová a lapba szánt kéziratok
 — reklamációk és —
 előfizetési pénzek küldendők
 — Maros-Vásárhely, —
 Szentgyörgy-utca 9. szám,
 — ref. lelkészi lakás. —

Kiadja: Az Erdélyi Ref. Egyházkerület „Egyházi Ertekezlete”.

FELELŐS SZERKESZTŐ
TÓTFALUSI JÓZSEF,
 ref. lelkész Maros-Vásárhely.

Megjelenik minden vasárnap.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
 Egy évre 5 K. — f. Negyed évre 1 K 25 f.
 Fél évre 2 K 50 f. Egy szám ára 6 f.

TÁRSSZERKESZTŐK
PAAL GUSZTÁV,
 ref. koll. tanár Maros-Vásárhely.
S. SZABÓ JÓZSEF,
 ref. koll. vallástanár Debreczen.

Reformáció emlékűnnepén.

II.

A protestantizmus fegyverei a templom, az iskola, a könyv.

Nem legyőzni, hanem meggyőzni az elenséget, ez a protestáns hadi művészet. Ezért van, hogy a reformáció, a merre csak eljut, mindenütt virágzásnak indítja az irodalmat, műveltséget.

Maga Luther korának és nemzetének egyik legnagyobb írója, Bibliafordítása által megteremtí az új német irodalmi nyelvet, énekeivel elsőrangú költőként tündököl, prózai iratai által méltóvá leszen arra, hogy mint hű munkatársát a szelid Melanchtont, őt is Németország tanítójának nevezzük. Méltán mondja Schiller: „Soha és senki egy irodalomért annyit nem tett, mint Luther a németért”. És van-e francia ember, legyen az a legbigottabb katolikus, aki lemondana arról a fényről, dicsőségről, melyet Kálvin „Keresztyén tanítása”, biblia-kommentárja és Marot Kelemen zsoltárai a francia irodalomra derítenek?

Hazánkban is mily bámulatosan fellendül az irodalom a reformáció elterjedésével? Kell-e ezt művelt magyar ember előtt bizo-

nyítani? Mily rohamosan terjed a műveltség a nemzet minden rétegeiben. A legkisebb falu is a templom mellé iskolát állít. Rövid néhány évtized alatt 130 protestáns középiskolát s 30 könyvnyomtató intézetet teremt ez az evangéliumi renaissance.

S ma is tudományban, műveltségben, mily magasan áll a protestáns világ? Ki vonná kétségbe, hogy a tudományos hegemónia ma a protestáns Német- és Angolországnál van? S a műveltség mennyire áthatja a protestáns nép egész tömegét.

Ha a nyolc éven felül levő lakosságot tekintjük, s azt keressük, hány százalék tud abból írni és olvasni, azt látjuk, hogy ezen a téren legelől állanak a protestáns, azután következnek a katolikus, legvégül jönnek a görög keleti országok. A három skandináv királyságban a lakosság negyed százaléka az, mely írni, olvasni nem tud, Németország és Svájcban egy százalék, Hollandiában négy, Angliában hat százalék. Már a katolikus államokban másképp áll a dolog. Franciaországban 38, Belgiumban 32, Ausztriában 30, Magyarországon 43, Spanyolországban már 58 százalék nem tud írni és olvasni. A görög keleti államok még sötétebb képet mutatnak. Montenegróban már a lakosság 84

százaléka az, mely a műveltségben annyira sem vitte, hogy írni, olvasni tudna. S hazánkban is ki ne tudná, a ki a viszonyokat ismeri, hogy a protestánsoknak legfeljebb 5—10 százaléka az, mely írni, olvasni nem tud, holott a görög keletieknél ez a szám 85°-ig emelkedik.

Nem mondja senki szárazoknak a számokat; a legszebb éneket zengik azok a protestánsok dicsőségéről.

A reformáció éltető eszméje nemcsak a vallási és tudományos, hanem a politikai és társadalmi szabadság is.

A szabadság igen ifju gyermeke az emberiségnek, ennek a nagy édes anyának. Ezt csak az ujkor teremtette meg. Mert ha a görög és római szabadságot emlegetik, ez alig más, mint szavakkal való játszás. Avagy szabad-e az az atheni, hol 400,000 rabszolga van és alig 100,000 szabad ember? Vagy szabad-e az a Róma, melyben a plebejusok évszázadokon át küzdenek, hogy a patriciusokkal egyenlők lehessenek; de azt egészen rendén valónak találják, hogy a sok millió rabszolga teljesen jogtalan állapotban sinlődjék tovább. A középkorban nincs szabadság, mert nincs egyenlőség sem. Fejedelmi önkény kormányozza a népek sorsát s a hol ugynevezett alkotmány van is — mit jelent az? Azt, hogy több, kevesebb hűbéres nemes osztozik a fejedelemmel a hatalomban. Vagyis, hogy a népnek egy zsarnoka helyett több zsarnoka van.

A középkor egyenlőséget nem ismer. A társadalom osztályokra szakgatott. Nemest, papot, polgárt, parasztot, zsidót áthághatatlan falak választanak el egymástól. Nincs társadalmi szabadság sem. Nem szabad a földbirtok. Nem rendelkezik azzal birtokosa. Apáról legidősb fiura kell szállania s fiúörökös nem létében legtöbb esetben visszamegy a korona tulajdonába. Nem szabad az ipar. Ezt céhek, zárt társaságok gyakorolják, melyekbe idegennek, vidékinek igen nehéz bejutnia s így nincs verseny. Nem szabad a kereskedelem. Fejedelmi kegy osztogat egyes társaságoknak, városoknak kiváltságokat,

hogy bizonyosságban, vagy irányban kereskedhessenek.

Az ujkor érdeme, hogy a szabadság, egyenlőség nagy jelszavát hangoztatja s ez az a szó, az a talizmán, mely a költő szerint ujja szüli a vén földet.

Sok-sok küzdelem után a reformáció szabadság elve megvalósul végre, a nagy francia forradalom által. Megszűnik a fejedelmi önkény. A nép maga lesz a saját sorsának ura. Nem küzdenek és szenvednek többé milliók egy miatt. Ledőlnek a korlátok, melyek az egyén szabad haladásának útjában állottak. Szabad lesz a gondolat, a sajtó, szabad a földbirtok, az ipar, a kereskedelem.

Ebben a nagy eredményben része van az egész művelt világnak, nemcsak a protestantizmusnak. Nagy elfogultság volna az ellenkezőtt állítanunk. De, hogy benne a protestantizmusnak igen nagy része van, csak az nem látja, aki látni nem akarja. A vallásszabadság volt a politikai szabadság előkészítője, utegyengetője. A demokratikus szervezetű protestáns egyházak, melyekben minden jog és hatalom a néptől származik, hol tehát megvalósul a népfelcsőség dicső elve, ezek amaz iskolák, hová eljárnak a nemzetek szabadságot tanulni.

A nagyforradalom vihara zug Kálvin ama szavaiban, hogy Isten akaratával ellenkező királyi rendeletnek nem kell engedelmessé válni. A protestáns angolok, Cromwell puritánjai döntik meg elsőben a fejedelmi önkényt. Anglia az alkotmányos szabadság mintaszülőháza. A protestáns Hollandia és Svájc Európa első szabad, demokratikus államai. Hazánkban is a politikai, nemzeti szabadság leghívebb védői, s ha kell, megbosszulói éppen a protestánsok. Sőt évszázadokon át nemzeti és vallásszabadság egymástól el sem választható fogalmak. Bocskai, Bethlen, Rákóczy, Tökölyi zászlóin ez a kettős jelige áll: „Pro Deo et libertate“ — Istenért és a szabadságért.

Ma is a tiszta, hamisítatlan szabadelvűség táborában nincsen-e ott a — törpe minoritástól eltekintve — az egész magyar protestantizmus?

Igen! A szabadság, a vallási, tudományos és politikai s társadalmi szabadság a reformáció éltető eszméje.

Lelki szemeim előtt ott áll a protestantizmus geniusa s magasan lobogtatja zászlóját.

„Hadd lássák és hadd olvassák,
Rajta szent szó van, szabadság!

(Petöfi.)

Estharangszókor.

*Midőn az estharang lágyan megkondul
S gyenge homály lepi az ablakot,
Kivetkődöm gondbul fájdalombul,
Mit a nap talán villámra rakott.
Szent áhitat ömlik el a vidéken
Kis madarak fészküket rendezik:
Oh örök Isten, közelléted érzem,
Imádkozni most olyan jól esik*

*Mig fenn a nap. rajtuk a munka terhe,
Agyunk gond örli izzad homlokunk.
Ember gazsága, életnek keserve
Mind fenyeget, rettegni van okunk.
De este lelkünk összefonja szárnyát,
Mint a selyembogár a szálait.
Mintha valahol szent angyalok várnák,
Imádkozik s égbe viszi a hit.*

*Csengő harangszó száll át a homályban,
A pásztor is kalaplevéve áll.
Zsolozsmát zug a szellő is a tájon,
Minden bokor enyhet, nyugtot kínál
Arany szenderrel már hőzelg az álom,
A természet éberségéből veszít.
De mielőtt pilláimat lezárom,
Imádkozni most olyan jól esik.*

*A kis fiam már az álom ölében.
De még egy percre visszacsókolom.
Kezecskeit összekulcsolva szépen,
Imádkozásra most van alkalom.
Mig arcát fényes sugár beragyogja,
Ajkaról a szókat úgy lesem.
„Add veszély nélkül aludjam” — suttogja —
S az estharangszó elhal csendesen.*

Forgács E.

Kiáltó szó vagyon a pusztában, készítsétek meg az
Urnak útát és egyengessétek meg az ő ösvényeit.

Máié 2, 3.

A protestantizmus és a magyar fajpolitika.

Ünnepi beszéd, a melyet az Erdélyi Ref. Egyházkerületi Értekezletnek 1904. évi nov. 14-én tartott diszgyűlésén elmondott dr. Réz Mihály akadémiai tanár, a M. Tud. Akadémia tagja.

A magyar nemzeti törekvések története össze van forrva a protestantizmus küzdelmeivel. Ugyanazon ellenségekkel szemben kellett küzdeniök s az egyiknek diadala a másoknak győzelmét is mindig előkészítette. Változtak az idők. A magyar állameszmének s a protestáns világnézetnek egyaránt új ellenségei támadtak. Ellenségei immár nem csupán a protestantizmusnak, hanem a keresztyén világnézetnek is. Az a nemzetközi szociálizmus, mely mint politikai irány alapján támadja meg a nemzeti államot; mint világnézet a keresztyén etikát s az egész keresztyén világfölfogást alapjaiban ássa alá.

Az ellenség közös; a védekezésnek is együttesnek kell lennie. Fajunk érdekeinek, vallásunk érdekeinek egymással való eme teljes harmóniája lélekemelő tudat. Mert csak összes eszményi célok teljes összhangjában erősödhetik meg érzés és gondolatvilágunk idealizmusa; miként csak a meggyőzések és a tettek teljes harmóniájában találja meg a jellem ideális erkölcsi erejét.

Az az irányzat, mely a keresztyén világnézetnek és a nemzeti politikának egyaránt ellensége, immár a népnek színmagyar és kálvinista részében is behat. Gyűlöletessé akarja tenni előtte a vallást; és gyűlöletessé akarja tenni a hazát. Azzal vádolja a nemzeti irányt, hogy az csak a kiváltságoltak jogainak védelmezésére szolgáló ürügy; azzal vádolja az egyházat, hogy az csak a kiváltságosok érdekeit védelmező szervezet. Tekintsünk lelkünkbe! És mondjuk meg őszintén s igazán: vajon az a nemzeti irányzat, mely csak külsőségekben nyilatkozik s mely a nemzeti nagyság formáinak védelmezése közben annak lényegéről megfeledkezik, nem-e méltán ébresztette föl a gyanut? Tekintsünk lelkünkbe! És mondjuk meg őszintén és igazán: vajon az az egyház, egyházi élet, amely felekezeti harcokban s dogmatikus vitákban keresné a maga föladatait, nem-e méltán ébreszthetné föl e gyanut? Azok, akik a nemzeti iránynak és azok, akik a keresztyén világnézetnek buzgó hivei, jövő hivatásuk egyaránt az kell legyen, hogy ezt a gyanut eloszlassák s hogy azt a színmagyar, kálvinista népet a helyes útról ne engedjék letérni. Meg kell őket győzni arról, hogy a nemzet és az egyház tőlük nemcsak lemondást, áldozatokat kíván, hanem érzi a kötelességet is, mely a szenvedő néppel szemben őt terheli. Meg kell győzni a népet arról, hogy ugyanaz a nemzet, ugyanaz a nemzeti eszme, amely a politikai jogok tekintetében lemondást kíván, ép oly erővel kívánja az államtól azt is, hogy gondoskodjék a szenvedőkről s a vezető osztályokat e cél szolgálatába kényszerítse. S ugyanazon

keresztyén vallás, mely a lemondást és a kötelességet hirdeti, nemcsak tiltó szó, hanem bátorító és felemelő is, mely az erőseknek is a testvériséget, a testvériségből eredő kötelességet hirdeti. Ugyanaz a kálvinista egyház, mely a maga szervezetében az intelligencia felsőbbségének, vezetői jogosultságának elvét hirdeti; ugyanaz a kálvinista egyház a maga keresztyén elfogása alapján a szeretetnek egyetemes elvét hirdeti.

Ennek a keresztyén szeretetnek kell az elnyomottakkal szemben megnyilvánulnia; ennek a keresztyén szeretetnek kell velük szemben az egész egyházi és politikai életben megnyilatkoznia. Akkor érezni fogják, hogy ők igazán a nemzet és igazán az egyház tagjai; és érezni fogják, hogy a nemzeti eszme és a vallás nem hideg szavak, nem tiltó fogalmak csupán, hanem forrásai amaz egyetemes, mindent átölelő szeretetnek is, mely a keresztyén vallásnak igazi lényege. Nem a dogmákban, nem a szertartásokban nyilvánul a vallás lényege — ez a mi protestáns meggyőződésünknek alapvető gondolata — hanem abban a szellemben, amely áthatja a hívőket és áthatja az egész életet. „Mert lélek az, ami megelevenít”. Nem az ünnepnap vallásosság az, amely a keresztyénség lényegét teszi, hanem az vallásosság, amely a hétnek minden napján megnyilatkozik. A mi vallásunk ellensége a szertartásoknak; az a vallásosság, mely csupán ünnepnapon nyilvánkozik meg: szertartás csupán.

A protestantismus hívei büszkék arra, hogy vallásuk a felvilágosultság iránti küzdelem produktuma. Soha a kor nagy eszméivel, nagy problémáival, nagy követelményeivel szemben el nem szabad zárkózniok. Hívei büszkék arra, hogy a protestantizmus a keresztyén vallást a maga eredeti tisztaságában igyekezett helyreállítani. Valóban így van. De így is legyen. Kerestük mindig és keresnünk kell a jövőben is a dogmák és szertartások mögött, a felekezetek viszállyai mögött a keresztyénség igazi lényegét, a keresztyénség igazi szellemét. És ez az igazi lényeg, ez az igazi szellem — és ez iránt nem áltathatjuk magunkat — csak a testvériségnek és a szeretetnek a szelleme. Magas eszmény; sulyos kötelesség; majdnem emberfölötti feladat. Lehetőségében szinte kételkedünk. De lehetőknek hisszük azt, hogy azokkal szemben, akik egy sulyos, nyomasztó, bár ma meg nem változtatható gazdasági rendszer alatt szenvednek, igyekezzünk a testvériségnek és a keresztyén szeretetnek elvét megvalósítani. És azokkal szemben, kik nem érzik a szenvedők nyomorát s kik ez iránti kötelességeiket nem akarják megérteni; azokkal szemben, akik ünnepnapon elvégezvén a vallás formáit, hétköznapokon elfeledik annak a lényegét, hideg közönnyel nézik a szenvedést; azokkal szemben, akik a szeretet vallását vallják, de az önzés parancsát követik: hirdessük és szakadatlanul hirdessük a keresztyén vallásnak örökké igaz, valódi lényegét. *Nem a tévtanok hirdetői a hit ellenségei, hanem a tévtanok követői; nem azok,*

akik a részletkérdéseket hibásan értelmezik, hanem azok, akik a lényegét tudva mellőzik és megsértik. Nem a dogma a lényeg, hanem a szeretet, az elnyomottak, a nyomorultak, a szenvedők iránti szeretet. Nem a más vallás az ellenség, hanem a közöny, az érzéketlenség, a részvétlenség s a kötelességérzet hiánya.

Pártharcaink, felekezeti harcaink, társadalmi tülekedéseink közepette a szenvedő milliókról hogy megfeledkezünk! Mélyen a közélet felszínes csatározásai alatt; mélyen a társadalmi élet hivatásos törekvései alatt, a nyomornak mekkora tömege, a szenvedésnek mennyi örvénye. A némán tőrőknek, a némán szenvedőknek é panasztalan fájdalma lelkünkbe nem hatott, közönnyel, hidegen halad el mellette a kiváltságoltak tömege, sem a szeretet, sem a testvériség meg nem nyilatkozik. És ez keresztyén társadalom.

Itt az igazi ellenség, mely ellen küzdenünk kell; itt a vallásos érzés igazi legnagyobb ellensége. Itt kell a közönnyt megtörni; itt kell a kötelességérzetet felébreszteni. Azt mondják, hogy ez: keresztyén szocializmus. Nem. *Ez maga a keresztyénség.* A keresztyénség igazi szelleme, a keresztyénség igazi lényege. Ez a vallás szolgáinak valódi feladata. Sulyos, megtámadtatással járó, küzdelmekkel teljes feladat. Szükséges hozzá a hitnek, az idealizmusnak ama teljessége, mely egyházunk fiait lelkesítette a reformáció idején; szükséges hozzá a jellem férfiasságának teljes ereje. Mert addig, amíg a testvériség és szeretet szép szavak csupán, hirdetői is avval az elnézéssel tekintenek a társadalom önző rétegei által, mely az ártalmatlan szép eszmék hirdetőit megilleti. De kísértsék csak meg a hétköznapi életbe belevinni a keresztyén szeretet szellemét; próbálják csak meg ennek az önző érdekekben, a nyers anyagiasságban elmerült társadalomnak hirdetni a gyengébbek iránti kötelességeket: szembe fogják magokkal találni annak egész önzését és gyűlölködő szellemét. Mert amíg a vallás csak dogma s szertartásoknál nem egyéb s csak a gyöngébbektől kíván kötelességet teszt: addig nem kell félnie a sulyos támadásoktól, de addig igazi értéke nincs. Mikor azonban fel akarja eleveníteni a keresztyénségnek igazán értékes, örökké igaz szellemét: akkor ugyanazzal a szenvedélyes ellenmondással és ugyanoly erős támadásokkal fogja magát szembe találni, mint annak idején az első reformátorok. Mert reformáció ez is, az egyháznak a kor szelleme szerént való s az eredeti keresztyénség s elleme szerént való igazi reformációja. Egy nagy protestáns író volt annak kezdeményezője; egy nagy protestáns államférfiu — Bismack — volt követelményei egy részének legelső megvalósítója. Az ő szemben em volt ez egyéb, mint a valódi életbe átitott igazi keresztyénség: praktisches Kristenthum. És az ő szemében is ez volt a nemzeti állam egyik leg-erősebb szilpa.

A keresztyén szellemnek és a nemzeti szellemnek egyaránt produktívá kell válnia s a dogmákban

és szavakban nyíla közö meggyőződésnek az élet egész folyamában állandóan nyilvánuló ideálistmussá válnia. És e. kell hogy tűnjön közéletünkben az ünnepi kereszttyénség épügy, mint az ünnepnap hazafiság.

Ennek a produktív szellemnek szolgálatában Magyarország összes prot. stánsainak egyesülni kell. A magyar szupremacia érdeke, a protestántizmus érdeke egyaránt ezt kívánja. És a mi f. l. tve őrzött egyházi autonomiánknak, midő a maga iskolai életébe nem engedi beavatkozni az állami befolyást, viszonzásákn pen mázának kell a protestáns magyarság együttes erejével minden állambontó törekvést ellensúlyozni. Ebben a fe adatban egyesüljünk; kicsinyes felekezeti villongások egymástól el ne idegenítsenek. *Mind szorossabbá és szorossabbá kell a protestáns uniónak válnia s neküh tzt az egyesülésre törekvő szellemet kell felébreszteniünk.*

De kesznünk kell az egyetértést az ország más felekezeteivel is; őrizve jogainkat azokból hajszalnyit sem engedve, de látva egyszersmind a közös nagy célokat, melyeknek követésében egyes vagyunk. Nekünk egyetértőleg kell törekednünk arra, hogy az életbe át vigyük a valódi kereszttyén szellemet. És a kor nagy feladataival szemben, szenvedő milliókkal szemben is egy és ugyanaz a mi feladatunk. *Föl kell ébreszteniünk a mai társadalom alvó lelkiismeretét.*

Ezt parancsolja a kereszttyénség igazi szelleme ezt parancsolja a magyarság érdeke is. Egy olyan idő, szakban, midő a magyarság külső és belső ellenség egyetértőleg sorakoznak ellenünk; egy olyan időszakban, midő a nem egyes hitcikkek, de maga az egész kereszttyén világnézet van alapjaiban megtámadva; midő a nem a sötétség, de a felvilágosultság hirdetői támadnak ellenünk: vállvetve és együttesen kell a kereszttyén világnézet megv delmezéséért küzdenünk. De nem elég megvédelmezni, meg is kell valósítani. Mert megvalósítása a legbiztosabb védelmünk.

Reformátusok nagy napjai Kolozsvárt.

Az Erdélyi ref. egyházkerületi Értekezlet szövetségre lépik az Országos Kálvin szövetséggel.

Az erdélyrészi református egyházkerület f. é. november 12—17. napokon tartotta meg őszi rendes közgyűlését. Egy pár napig Kolozsvár városa az erdélyi reformátusok érdeklődésének újból középpontjába került. Hogy mennyire igaz és megokolt volt ez az érdeklődés, arra elég bizonyíték azoknak az egyházkerületi tagoknak és magasrangú méltóságoknak hatalmas száma, akik ez alkalomból Kolozsvárra érkeztek. A hivatalos közgyűlést egyébként számos, rendkívül érdekes egyháztársadalmi gyűlés, valamint

új alakulás s az erdélyrészi Kálvin-szövetség megalapozása előzte meg és ki érte.

E hó 12-én délután 3 órakor vette kezdet t az egyházkerületi értekezlet azon v lasztmányi ülés bevezetésével, amelyen számbavették az értekezlet vezetői addigi munkásságuk eredményeit s a kezdődő gyűlés kilátásait, a mint következik.

Az Erdélyi Egyházkerületi Értekezletről

Az erdélyi magyarság közművelődési s vallás-erkölcsi intézményei és történelmi multu szervei között mindig legelső rangu tényező volt az erdélyi református egyházkerület, mint a nagy nemzetiségi táborral küzdő magyarság legerősebb védőbástyája. Kormányzása bölcsességét, hitet, alázatosságot igényelt és ezen erényekkel mindig is tündököltek azok a nagyok, a kik „hivatalos egyház“ kormányrudját tartották kezükben. Ezért az erdélyi református egyházi-élet nem merült ki a hivatalos ügyintézkésekben, nem volt rideg bürokratizmus, hanem építő, munkás tevékenykedés. Ez iránynak első kezeemnyezői b. e. Szász Domokos, továbbfolytatója Dr Bartók György püspökök voltak, kiknek jövőbe látó tekintete sok esztendővel ezelőtt felismerte, hogy a lelkész munkája nem ér véget a templomban, papi katedrán; s legutóbb Dr Kenessey Béla püspő, Br. Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok buzdításai s közremunkálása nyomán egészen új irányu munka van folyamatban az egyházkerületben. E munka célja: a mutatkozó vallásos társadalmi és gazdasági bajok felderítése, *szegény és árvaházak letesítése, elbukottak bűnösök megmentése, a szövetkezeti és nemzetgazdasági élet fejlesztése.* Az „Erdélyi Református Egyházkerület Egyházi Értekezlete“ teljesítette e munkát, a melynek élén Gróf Bethlen Pál egyházmegyei főgondnok, Lécsay Ferencz egyházkerületi főgondnok, Sándor József főgondnok, Nagy Károly egyházkerületi főjegyző, Boér Elek egyetemi tanár, Tárkányi György vallás tanár, Tóthfalussi József lelkész, Vajda Ferencz esperes, Dr Ravasz László theol. tanár, Péter Károly egyházkerületi titkár, Pünkösti Pál egyházkerületi főszámvevő stb. állanak. A szervező iroda végzi az elkészítés és szervezés munkáját, melyet Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész vezet. Buzgó lelkészek, tanítók, világiak közremunkálásával ez utóbbi évek alatt 27 református ifjúsági egyesület, 4 növendő egylet, 24 temetkezési egylet, 36 gazdakör, 26 szövetkezet keletkezett, a melynek élén református lelkészek, tanítók állanak s Maros-Vásárhelyt létesült egy Tanoncotthon 20 növendék számára.

Az egyházkerületi értekezlet az erdélyi Kálvinizmus és a nemzetiségek közé beékelte magyarság érdekében gyönyörű munkát végzett eddig is, de hogy erőit a hívek és az anyaszentegyház érdekében áldásosabban kifejthesse mostani közgyűlésében elhatározta, hogy az Erdélyi Egyházkerületi Értekezlet

régi szervezeti alakjának megtartása mellett szövetségre lépik az Országos Kálvin Szövetséggel.

Mi az Országos Kálvin Szövetség célja?

A modern magyar életben tenni társadalmi tényezővé a kálvini keresztyénséget: ezt akarja a *Kálvin szövetség*. Célja ezért — mint alapszabályai kifejezik — „a magyar kálvinista egyház hiveit — a szociális érzék fejlesztése és a vallásosság megerősítése által — a társadalmi bajok felderítése, megelőzése és orvoslása végett egyesíteni; további célja ezen hiveket *társadalmi munkákra* — az evangélium és Kálvin szellemében, a szeretet, a puritán egyszerűség és a helyes jog- és kötelességérzet segítségével — előkészíteni, kiképezni, nevelni és rábírni.“ Eszközei a cél elérésére a lehető legmegfelelőbbek: irodalom, (hírlapok, folyóiratok, röpivek, népszerű munkák), felolvasások, szociális tanfolyamok rendezése; a társadalmi bajok és gazdasági bajok felderítésére, orvoslására és megelőzésére irányuló körök, egyesületek, cseléd-, munkásotthonok, diakonissák és árvaházak létesítése és támogatása, elhagyottak, elbukottak istápolása, gazdasági- és hi elszövetkezetek létesítése; a munkások bajainak tanulmányozása, a munkásság vezetése, kivándorlás-ügy felkarolása, községi és kerületi hasonló célú szervezetek létesítése.

E fogyatékos ismertetésből is láthatni, hogy a Kálvin-szövetség programja a legteljesebb mértékben *szociális program*. — Korunk nagy életkérdése az, hogy vajjon a fejlődő szociális élet egyre jobban szaporodó és összebonyolódó kérdéseire milyen viszonyban álljon a keresztyén vallás és közelebről éppen a protestantizmus? Ma erre a kérdésre nyilván csak egy felelet lehetséges: vagy meg tudja oldani a protestáns keresztyénség azokat a problémákat mind s át tudja hatni s a fejlődésnek újabb meg újabb magaslataira emelni az egész társadalmi életet s akkor a *mának* s élő, vezérlő hatalmává kell fejlődnie, vagy nem? Nos, a Kálvin-szövetség ennek a kérdésnek a megoldását akarja megadni a magyar földön s a magyar szívekben. És társadalmunk történetének bizonyára jelentős napja volt az a nap, amikor az értekezleten az egész erdélyi kálvinistaság színe-java fogott kezét a Kálvin-szövetséggel s kötelezte el magát a vele egyöntetű, mi több: az érte s a benne való munkásságra. Hatalmas életnyilvánulása ez az erdélyi művelt magyarságnak, amely a maga egész erkölcsi habitusával, társadalmi jellemével o'y mélyen benne gyökerezik a kálvinista egyház multjában és szellemében. Ha vér és könny volt az öntözője az erdélyi magyarság fájának, a kálvinizmus *megtartó életereje*, volt, mint a fiait szíve vérével tápláló pelikán madár. Ugy, hogy Erdélynek kálvinista egyháztársadalma *csak multjához marad hű és következetes s csak eminens életérdekeit szolgálja*, hogyha ezt a ritkán kínálkozó alkalmat felhasználva, érdek-

lődésével s erkölcsi és anyagi támogatásával impozáns módon mellé áll a Kálvin-szövetség törekvéseinek!

Az Erdélyi Egyházkerületi Értekezlet az Országos Kálvin Szövetség között a szövetséges viszony megállapítása.

A Kálvin-szövetséggel kötendő szövetségi viszonyt a következőkben állapította meg a választmány: Az erdélyi ref. egyházkerületi értekezlet eddigi neve helyett fölveszi az Erdélyi Kálvin-Szövetség nevet. A szövetséges viszony folyamánya lesz az, hogy az országos szövetség és Erdélyi Kálvin-Szövetség az alapszabályszerű célok megvalósításának konkrét eseteiben együtt működik. Az Országos Kálvin-Szövetség elnöksége az Erdélyi Kálvin-Szövetség választmányában, az Erdélyi Kálvin-Szövetség elnöksége az Országos Kálvin-Szövetség választmányában magát két-két tag által kölcsönösen képviselteti. Az Erdélyi Kálvin-Szövetség alapító- és rendes tagjai, befizetett tagsági díjaik megállapított részlete fejében az Országos Szövetségben rendes tagsági jogosultságot fognak élvezni.

A Farkas-utcai templomban.

A választmányi ülés után délután öt órakor az egyházkerületi tagokat és vendégeket fogadta a kolozsvári egyházközség és egyházmegyei értekezlet kebelében alakult rendezőség a vasuti indóháznál. Hat órakor istentiszteletre gyűltek a vendégek, a délután érkezett tagok és igen sokan a kolozsvári reformátusok közül. Ezen az ihleteli istentiszteleten kellemes meglepetés érte a megjelenteket. Az öreg templom goth ívei alatt pompás fényű villanylámpák ragyogtak és szórták fényüket az érkezőkre. Ez volt az első alkalom ugyanis, amelyen fölgyújtották a tejüveggel bevont, hatalmas ivlámpákat a hivek jelenlétében. Bevezető imát tartott *Péter Károly* egyházkerületi titkár, utána pedig lelkesen és mindvégig lebilineselő modorban magyarázott egy bibliai képet *Ravasz László* dr. teológiai tanár.

Esii értekezlet. A lelkeszek konferenciája.

Este fél 9 órakor a ref. theologia dísztermében gyűlt egybe a papság értekezletre, megállapítandó a papok szociális tevékenységét irányító elveket. Ft. Kenessey Béla püspök úr nyitja meg rövid beszéddel az értekezletet. Majd Nagy Károly egyházkerületi főjegyző nagyszabásu beszédben vezeti be a vitát. Ő a mai szociális bajok forrását általában ethikai okokban s egyuttal a faji és nemzeti öntudat ellanyhulásában látja. Szociális téren azért a pap, ha hivei szociális bajain segíteni akar, nem kell megtagadja papi voltát. A pap első szociális tevékenysége legyen az igehirdetés, de az ne a mai általános szó amu prédikáció, hanem alkalmazott igehirdetés legyen.

Második teendője a pásztoráció, mely az egyének, családok szociális bajának megismerését is célozza. A protestáns egyház nem a tények, hanem az egyének vallása s így a szociális irányu pásztoráció nincs ellentétben a protestáns felfogással. De ellentétben van azok elvével, akik a bajok orvoslását csak a templomok és börtönök számának gyarapításában látják. A szociálizmus igazságait el kell fogadnunk s el kell ismerünk azt is, hogy a bajokat karitatív eszközökkel nem lehet megszüntetni, de még enyhíteni sem, miként a keresztény szociálisták hiszik. A protestáns lelkésznek a közgazdasági eszközöket is igénybe kell venni hivatásának érdekében s e tekintetben különös figyelembe ajánlja a székelyföldi kirendeltség működésének támogatását, amelyet Dr. Koós Mihály miniszteri titkár vezetésével egy lelkes munkáscsapat folytat.

Ébresztgetni, ápolni kell a népben a faji öntudatot, konzerválni a régi nemes faji szokásokat, jó tulajdonságokat. Végül határozati javaslatot terjeszt elő. A magas színvonalon álló eszmecsereben először Bodor Géza esperes vett részt, aki a pap szociális tevékenységét egyházi érdekek jelöli meg, mert a nép erkölcsileg is, anyagilag is csak olyan, amilyenné a papja segítségével lehet. Sófalvy Károly esperes, a szociális irányu vándor papi értekezletek eszméjét veti föl. Bartha Lajos különösen a nemzetiségi törekvések elleni harc felvételét sürgeti. Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész visszatérve a tárgyhoz, komoly, nagy célok kitűzésével hasonló értékű munkásság szükségére figyelmeztet s javaslatára az értekezlet munkaprogrammul fogadja el a határozati javaslatot.

Egyháztársadalmi kiállítás

Szombaton (e hó 13-án) reggel nyílt meg a református theologiai fakultás helyiségeiben az egyháztársadalmi (belmissiói) kiállítás. Egy egész sereg pompás könyv, népies füzet és vallásos irat feküdt összegyűjtve a kiállítás termeiben. A falakon ismeretterjesztő és vallásos tárgyu táblák, amilyeneknek a helye az iskolákban van. Különösen nagy érdeklődést keltett az a hatalmas és sok száz illusztrációval ellátott legújabb megjelent Képes szent Biblia, amelyet Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész szerkesztett. A tanulságos és egyben élvezetes kiállításnak számos látogatója volt. A kiállításon több vásárlás is történt. Így a Bethlen Gábor kör a vasárnapi iskolában való tanítások részére hatvan koronáért megvásárolt két nagybibliai képsorozatot. Tíz óráig tolongott a közönség a kiállítás termeiben, azután átment a szomszédos díszterembe, ahol ekkor vette kezdetét az egyházkerületi közgyűlés.

Az egyházkerületi közgyűlés.

Tíz óra után egy pár perccel már zsúfolásig megtelt a hatalmas terem. Lent a földszinten a padszékben komoly és vitatkozó urak ültek. Köröskörül

sokan áldogálnak, a karzatokat meg megtöltik hölgyek és a theologusok. Nemsokára azután elcsöndesedett a terem zsongó népe; a podiumon helyet foglaltak méltóságteljesen a főgondnokok. Mikor azonban báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok belépett, riadó és szünni nem akaró éljenzés tört ki a hallgatóság kebeléből. Egy pár pillanat múlva áhitatosan és méltóságos lüktetéssel szállott a „Jövel Szentlélek Uristen“ kezdetű egyházi ének a csöndes teremben. Majd dr. Kenessey Béla püspök öméltósága lendületes, magasan szárnyaló imát és ezután báró Bánffy Dezső megnyitotta a közgyűlést. Körülbelül 150-en jelentek meg. Erdély színe-java.

Számbevétel után az igazgatótanács jelentése következett a megejtett egyházmegyei gondnok, kollegiumi tisztviselő és egyházkerületi képviselőválasztásokról. Majd a sepsii és kolozsvári egyházmegyék távolmaradt espereseit helyettesítették s a különböző bizottságokat küldötték ki. Az igazgatótanács jelentésének keretein belül parentálta el dr. Kenessey Béla püspök a nemrégiben elhunyt Simó Lajos egyházkerületi főgondnokot, megemlékezvén az elhunyt érdemeiről. A közgyűlés elhatározta, hogy néhai Simó Lajos emlékét jegyzőkönyvileg örökíti meg, a megüresedett gondnoki állást pedig hétfőn délelőtt 8 órakor tölti be választás útján.

Előterjesztést tettek továbbá több egyházi és világi, valamint pótképviselők választására. Számos bizottságba és alapkezelő választmányba szintén új tagok fölvétele volt szükséges. A közgyűlés határozata szerint, az összes választásokat hétfőn délelőtt és délután ejtik meg, mindkét esetben a közgyűlés megkezdése előtt. Báró Zeyk József nagyenyedi kollegiumi főgondnok lemondott állásáról. Az így megüresedett tisztséget ugyancsak hétfőn töltik be. Ezután rövid vita következett. Nagy Sándor zilahi, Szabó Imre kolozsvári, Simon Ferenc szászvárosi tanár és Zeyk Dániel igyekeztek megerősíteni, hogy a nyugalmazott tanár is lehet főgondnok vagy előljárósági tag. A közgyűlés ellenkező értelemben határozott.

A kollegiumoknál megüresedett tanári állásokra az igazgatótanács javaslata alapján a kandidálásokat megejtették és a választások idejét hétfőre tüzték ki. Az igazgatótanács javaslatot terjesztett be Bartók György volt püspök emlékének megörökítése ügyében. — A megindított gyűjtés eredményeképpen több mint hatezer korona gyűlt be. Az elhalt püspök arcképét a theologia díszterme részére megfestették Bartók György sirja fölé szép sarkövet állítottak. A sarkó leleplezése e hó 14-én élután volt, a hol Vásárhelyi Boldizsár mondott emlékbeszédet.

A délelőtti közgyűlés legérdekesebb pontja a püspöki jelentés volt. Kenessey Béla püspök urnak a jelentések sablonától eltérő, szép és élénk hangon megírt jelentést olvasott fel, melyben egy évi tapasztalat alapján az egyházi és társadalmi téren szükségesnek

mutatkozó teendőket is körülirta. Látogatásokat tett az év folyamán két olyan egyházmegyében, hol a magyar faj pusztulásával a ref. egyházközségek hanyatlásnak indultak. A gyulafehérvári és nagyszombati egyházmegyékben, hol századokkal ezelőtt a fejedelem családok patronátusa alatt virágzó magyarság és virágzó egyházközségek voltak. A múlt század folyamán a nemzetiségek sok helyen kiölték a magyarságot és ezzel a ref. egyház hiveit. Néhol új alapokat raktak le a megerősödéshez, de támogatásra mindenütt szükség van. Mert — amint Kenessey püspök úr mondta — közjogi kérdések feletti vitával és frázishalmazzal nem lehet a nemzeti szellemet megmenteni. A ref. papságnak hivatása a magyarságnak megerősítése s ezt belátta Darányi Ignác miniszter is, mikor templomépítési célra 43000 koronát adományozott. Gróf Bethlen Sándor főgondnok pedig a maga költségén építtetett az egyik mezővárosi faluban templomot.

A püspök beszámolt még az egyházkerület két kollegiumánál s a szamosújvári egyházban tett látogatásáról. Ezután felhívta a lelkészek figyelmét a feyházakból kiszabaduló, tehetetlen emberek sorsának gondozására s ajánlotta, hogy a patronage egyesületekkel ilyen alkalmakkor lépjenek érintkezésbe.

Szép szavakkal parentálta a püspök az elhunyt lelkészeket, tanárokat, gondnokokat s köztük különös megfigyeléssel emlékezett meg Solymossy Endre volt országgyűlési képviselőről és ref. tanárról, ki jó szívével mindenkin akart segíteni.

A püspöki jelentés elhangzása után hangos éljenzés töltötte be a termet. — Dr. Boér Elek egyetemi tanár tolmácsolta a közgyűlés köszönését. Kenessey püspökben — mondta Boér — az igazi nemes embert látja, ki nem az elért sikerekben találja önmagát, hanem csak akkor boldog, ha tenni tud. Ap stoli működése előtt meg kell hajtani a zászlót és a legmelegebb elismeréssel s köszönettel el kell adózni.

Br. Bánffy Dezső azzal a kijelentéssel, hogy a közgyűlés hálás köszönettel adózik Kenessey püspöknek működéséért, a gyűlést berekesztette.

A közgyűlés folytatása ma délelőtt 9 órakor lesz, mit papszentelés fog követni.

Tisztelgés Bánffy Dezsőnél.

Az egyházkerületi közgyűlés tagjai, a délelőtti gyűlés befejezése után tisztelgtek báró Bánffy Dezső főgondnoknál. A kegyelmes úr a theologia tanácstermében fogadta a tisztelgőket, kiknek nevében Kenessey Béla püspök meleg szavakban köszöntötte a főgondnokot és kartársait. Bánffy megköszönte megtiszteltetését s kijelentette, hogy mindig jól érezte és jól érzi magát az erdélyi egyházkerület embereinek körében.

Műkincsek a templomban.

A kolozsvári református egyházközség történelmi műkincseiből szombat délután kiállítást rendezett a

Farkas utcai nagytemplomban. Dr. Szádeczky Lajos egyetemi tanár magyarázatok kíséretében mutatta be a nevezetesebb emlékeket. A kiállított műkincsek között volt az a nagy értékű Rákóczi-pohár, amelyet az állam 200000 koronáért akart megvásárolni annak idején az egyháztól, a nemzeti muzeum részére. A drágakövekkel kirakott zománcos poharat Rákóczi György 1641-ben ajándékozta az egyháznak. Ki voltak állítva a tizenhetedik században készített himnusz asztalterítők, amelyeket a háromszáz évvel ezelőtt élő legelőkelőbb családok asszonyai készítettek. A pompás terítők közül nem egyet Rákóczi Györgyné, Lorántffy Zsuzsanna varrogatott ki aranszálakkal és színes fonalakkal. Sok értékes arany kancsó, finoman megalkotott kehely, keresztelő pohár és tálcá volt még látható egy sereg apró tárgyan kívül. A kiállítást sokan szemlélték meg a délután folyamán s hála, és köszönet illesse a kolozsvári egyházközséget és lelkészeit, hogy alkalmat adtak e műkincsek megismerésére.

Az Erdélyi Kálvinszövetség megalakítása.

Az értekezleti közgyűlés.

Az „Erdélyi Református Egyházkerületi Értekezlet” is szombaton délután tartotta meg közgyűlését a theologia disztermében. A közgyűlésnek célja az Erdélyi Kálvin Szövetség megalakítása volt. Jelentős pontja volt az ülésnek Bernát István országos képviselő ismert magyar szociológus értekezésének felolvasása. — Bernát István ugyanis a beállott politikai események miatt nem hagyhatta el a fővárost, de értekezését elküldötte.

Az értekezleti közgyűlésen kevés kivétellel megjelentek mindazok, akik a délelőtti kerületi közgyűlésen részt vettek. Azonkívül nagyszámu érdeklődő közönség volt jelen. Ott volt a többek között Zeyk Dániel, Kenessey Béla püspök, Ujvárosi József kir. tanácsos, br. Kemény Árpád főispán, dr. Schilling Gábor, dr. Boér Elek egyetemi tanárok és gr. Bethlen Pál, az értekezlet elnöke. A gyülekezeti éneke után Nagy Károly theologiai tanár mondott magas szárnyalású imát. Gróf Bethlen Pál elnök megnyitójában üdvözölte a megjelenteket s előre jelezte, hogy az értekezlet üléseinek az lesz a célja, hogy az eredményesebb társadalmi munkásság céljából megalakítsa az Erdélyrészi Kálvin Szövetséget.

Bodor Gé a jegyző bejelentette, hogy az Országos Kálvin Szövetséget dr. Kolozsváry Lajosné, a Bethaniaegyletet dr. Kecskeméthy István orsz. képviselő, Kecskeméthy Istvánné és Radnóthfáy Gyuláné, a marosvásárhelyi Bethlen Kata-nőgyuletet Biró András, Kovács László és Tóthfalussy József képviselik az ülésen.

Tárkányi György titkár vallástanár az egyházi értekezlet titkári jelentését mutatta be, mely az egyesü-

let ezen évi munkásságáról számol be. A jelentést Vajda Ferenc esperes hozzászólása után tudomásul vették, valamint tudomásul vették a pénzügyi bizottság jelentését is. Tóthfalusi József ezután előterjesztette a választmányra az Erdélyi Kálvin Szövetség megalakulására vonatkozó javaslatát. A választmány azt hozza javaslatba, hogy az Értekezlet szervezetének megtartásával lépjen szövetségbe az Országos Kálvin Szövetséggel és vegye fel az Erdélyi Kálvin-Szövetség nevet. Az eddigi alapszabályok nem nyújtottak elegendő teret a társadalmi munkásságra.

A központi szövetség támogatásával, a Kálvin neve alatt, teljesen református szellemben akarják a nép szociális érzékét fejleszteni, a társadalmi bajok orvoslásának módjait keresni. Ennek elérésére szociális kérdések felett vitaelőadásokat rendeznek, tudományos előadásokat tartanak, szociális lapot, folyóiratot létesítenek. Pártolni, támogatni fogják a szociális irodalmat és amennyire tudják, fejlesztik is. Ifjúsági körökben, önképző egyesületekben, tanoncisiskolákban tanítanak és a börtönökből kiszabadult embereknek igyekeznek megmutatni a helyes élet utját. Hasonló irányú egyesületeket támogatnak és gondoskodnak az állandó, széleskörű munkásságról.

Vajda Ferenc nem fogadta el a választmány javaslatát. Halasztást kért.

Nagy Károly elmondja, hogy a szövetség megalakítására sürgős szükség van, mert az erdélyi társadalmat veszélylyel fenyegeti a Katholikus népszövetség terjedése.

A vitában sokan vettek részt. Beszéltek Kovács László koronkai, Egerházi Lajos tordai lelkészek, Nagy Elek szilágyi esperes, mikor Kenessey Béla püspök szavainak hatása alatt a közgyűlés a választmány javaslatát elfogadta és a részletesebb szervezkedésre az intézkedést megtette.

Dr. Bernát István értekezését, melynek „Jobb jövő felé“ a címe, Tóthfalusi alelnök olvasta fel.

Dr. Ravasz László theologiai tanár előadásában az egyházi elemek, a papság figyelmét hívja fel a szociális kérdések tanítására és tanulmányozására. Ajánlja, hogy a theologian a lelkészek részére szünidei kurzusokat létesítsenek.

Azután tisztujítás következett. A gyűlést gróf Bethlen Pál elnök este 8 óra után zárta be. A jótékonycélu és ifjúsági egyesületek esti 8 órára tervezett konferenciáját ezért is hétfőn délutánra halasztották.

Vasárnap délelőtt.

Reggeli 9 órakor megtelt hallgatósággal a theologia diszterme. Teljes számmal jelentek meg a fölszentelésre várakozó thológusok és hozzátartozóik. Neinsokára belépett báró Bánffy Dezső és megnyitotta a közgyűlést. Számba vették a fölszentelésre jelentkezett papok névsorát és bizonyítványait, azután

dr. Kenessey Béla püspök mondott lelkes buzdító beszédet. A püspök beszéde után testületileg átvoultak a közgyűlés tagjai a Farkas-utcai református templomba, ahol a papszentelést ejtették meg. Nagy Károly theologiai igazgató imája vezette be az ünnepélyes aktust. Nagy Károly lelkes imájában kérte Istent, hogy erősítse meg az egyházat az új napokban. A theologiai énekar éneke után, Kenessey Béla egyházi beszéde következett, amelyben a pásztori hivatás ideáljairól beszélt mindvégig lebilincselően a püspök. A fölszentelendők ezután fogadalmat és esküt tettek. Az ünnepélyes aktus egyébként Kenessey Béla imájával véget is ért.

Kenessey Béla püspök délben 150 teritékes bankettet rendezett az ujonnan fölszenteltek tiszteletére.

Dr. Bartók György emléke.

Délután 3 órakor egybegyülekeztek a közgyűlés tagjai és az ethunyt Bartók püspök nagyszámu tisztelői a theologia épületében. Innen vonultak az ethunyt püspök sírjához, a Petőfi utcai temetőbe. A püspök emlékére emelt hatalmas oszlop alatt dr. Kenessey Béla mondott mélyen megható imát. Ezután a gyülekezeti ének következett. A jelenlévők „Az emberek te meghagyod halni . . .“ kezdetű gyönyörű zsoltárt énekelték, azután *Vásárhelyi* Boldizsár mondott beszédet az ethunyt emlékére. *Vásárhelyi* beszédében kiemelte, hogy Bartók püspök egész életét Istennek szentelte.

A Kálvin-Szövetség zászlóbontása. Bánffy Dezső báró a magyar kálvinistákhoz.

A szombaton megalakított Erdélyi Kálvin-Szövetség vasárnap egy diszgyűlés keretében bontotta ki zászlóját. Zászlóbontást jelentettek azok a beszédek, melyek a diszgyűlésen a kálvinista magyarság vezető embereinek ajkairól elhangzottak. Az erdélyi református egyház hivatalos képviselői, papsága, világi kormányzósága és nagyszámu érdeklődő közönség előtt szólították fel br. *Bánffy* Dezső, dr. *Réz* Mihály kassai jogakadémiai tanár és dr. *Kenessey* Béla püspök az erdélyi kálvinistákat egy olyan szociális irányú munkásságra, mely képes volna Erdély társadalmi képét megváltoztatni.

Sokszor hallottuk a panaszt, hogy Erdélyben nagy gazdasági bajok vannak, de nem ismerjük e bajok okait. Sokszor hallottuk, hogy az erdélyi magyarságot meg kell erősíteni, mert különben a pusztulás veszélye fenyegeti. Sokszor elmondták és elmondottuk, hogy az erdélyi nép legnagyobb baja a kuitura hiánya, a műveletlenség és a célszerű gondolkodás nélkülvése. És addigélé nem akadt egyetlen hivatásos tényező, mely be tudott volna hatolni az orvoslandó mélyébe és a segítség munkájával lényeges eredményt tudott volna elérni. Ezért kell az Erdélyi Kálvin-Szövetségnek a köznapi pártpolitikától

és a tulajdonképpeni felekezetiességtől ment törekvését elismeréssel fogadnunk, a mikor egy „egészséges társadalmi élet“ megteremtését tűzték ki célul. Amikor a szociális érzést akarják megszilárdítani, a szellemi és anyagi jóletet előmozdítani, a lankadót, gyengét felemelni, a közönyöst felébrezteni és a munkásságot megerősíteni. Ha olyan lelkesedéssel fognak ehhez a nagy munkához, a milyen lelkesedéssel kibontották a zászlót s ha elegendő erőt tudnak összehozni a kitartó munkáras a hazafias ideálok értékét nem fogják csökkenteni a felekezeti kérdések bevonásával, akkor nem kell hosszú idő ahhoz, hogy az erdélyi társadalom képet kedvezőbbre formáljuk.

A vasárnapi gyűlés három irányító férfiúnak beszédében merült ki. A beszédek előrelátható érdekessége meghozta a közönség feltűnő érdeklődését s délután öt órára már szorongásig tele volt a theologia diszterme. Báró Bánffy Dezső és Kenessey Béla a közönség nagy óvációja mellett jöttek be a terembe és foglalták el helyeiket. Az elnöki székot gróf Bethlen Pál foglalta el s körülötte ülték Nagy Károly, Réz Mihály, Tóthfalusi József, Bodor Géza, Tárkányi György, mint a szövetség tisztviselői. A nagy számban megjelent méltóságok között: Gróf Bethlen Balázs, báró Kemény Kálmán, báró Kemény Árpád, Zeyk Dániel, Zeyk Károly, L. Gyárfás Endre, gróf Teleki József, dr. Boér Elek, dr. Koós Mihály miniszteri titkár, dr. Gidófalvy István, dr. Bodor Tivadár és még sokan.

Gróf Bethlen Pál elnök üdvözli a megjelenteket, különösen a két védnököt, Bánffy-t és Kenessey-t.

Tóthfalusi József lelkész, alelnök, szervező iroda vezetője bejelenti, hogy az Erdélyi Kálvin-Szövetséget megalakították és előterjeszti mindazon határozatokat a melyeket az egyes üléseken és tanácskozásokon hoztak, felolvassa az egyházi értekezlet erre vonatkozó határozatait.

Dr. Réz Mihály jogakadémiai tanár fejtette ki az irányezsméket, melyeket a Kálvin-Szövetségnek szolgálnia kell. Beszédében hivatkozott arra, hogy a magyar nemzeti törekvések össze vannak forrva a protestantizmus küzdelmeivel. Össze kell egyeztetni ma is, mert ma mindkettőnek új ellensége van: a nemzetközi szociálizmus, mely mint politikai irány alapján támadja a nemzeti államot s mint világnézet, ellensége a keresztyén világfelfogásnak. A mai társadalomban nem érvényesült a keresztyénség szelleme, a mindent átölelő szeretet, mert az elnyomottak millióinak panasza elől közönyösen menekülnek a kiváltságoltak. Sehol nem látni a szeretet és testvériség megnyilatkozását, hanem lát ünnepnapi hazafiságot és ünnepnapi vallásosságot. Nagy szavakból akarunk keresztyén társadalmat csinálni s ünnepnapi hazafiságból nemzeti államot. Ez pedig nem a keresztyén társadalom, mert nem a dogma, hanem a szeretet a lényeg,

nem a tévtanok hirdetői hanem a közöny az ellenség. A társadalomban az igaz keresztyén szellemet, a szeretetet kell beidézni s ez nem keresztyén szociálizmus, mert az plúriális és materialistikus, hanem ez a keresztyénség igazi lényege. Ehez a munkához kifogyhatatlan idealizmus kell. Mintig éreznünk kell a gyöngébbek iránti közeledést. És nemcsak a kálvinistáknak kell a munkát végezni, hanem kezdet kell nyújtani minden törekvőnek, a ért siettetni kell a protestáns felekezetek unióját, mert nagy erő kell ahhoz, hogy felébresszük a társadalom alvó lelkiismeretét, megszüntessük a közönyösséget. Szembe kell szállani a demagógiával. Villvetve kell a keresztyén világnézet megvédéséért küzdeni, mert ma nem a sötétség, de a fölvilágosultság hirdetői a támadók.

A Réz Mihálynak szánt lelkes eljenzés közben állt felszólásra báró Bánffy Dezső. Mély csend és általános figyelem között mondotta el a következő beszéde:

Mélyen telt Egyházkerületi Értekezlet!

Megvalom őszintén, hogy bizonyos határig felezélyezve érzem magam most itt szólni, mert szólva, első sorban kötelességemnek tartom bizonyos vonatkozásban reflektálni azokra, amiket a t. előadó ur lemondott — sok tekintetben egyet értek vele. Ha talán nem éppen minden vonatkozásban gondolkozom úgy, mint ő, de azért elismerem, hogy előadása igen érdekes, figyelemreméltó és tanulságos s a mi viszonyaink között megfigyelendő is.

Igaza van, amikor azt mondja, hogy ébresztenünk kell a társadalom alvó lelkiismeretét. Igaza van. Ennek a mai társadalomnak, ennek a mi társadalmunknak, ennek a kálvinista-társadalomnak bizony-bizony szüksége van ébresztésre, mert ma már a vastagnyaku erős kálvinistaság vajmi ritkán érvényesül, mert engedünk mindenütt és panaszolunk a sérelmek miatt, pedig a sérelmet mi követjük el.

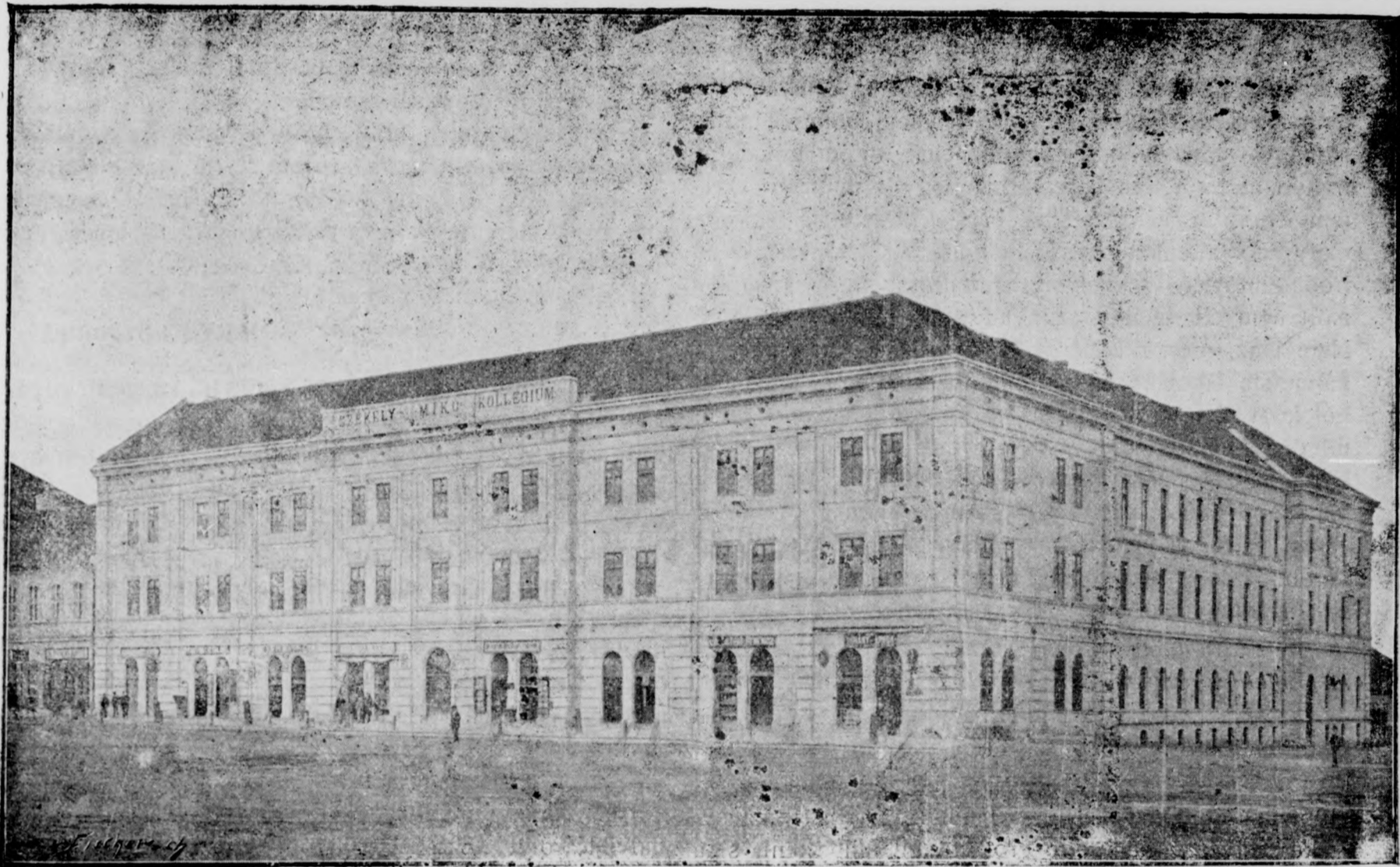
Ezt az alvó lelkiismeretet kell ébresztenünk, mert nem veszélyes a Ne Temere rendelkezése ha felébredt a lelkiismeret bennünk, az a kálvinista lelkiismeret, amely azzal szembeszáll. De a baj az, hogy nem szállanak szembe ezzel az egyházaik és világiak s veszünk folyton és jajgatunk és nem keressük a hibát ott, ahol van, magunkban, hanem keressük másokban. Tehát igaza van az előadó urnak, hogy kötelességünk erős kálvinista lélekkel megállani a helyet. Amint küzdöttünk a múltban a támadások ellen, úgy küzdünk ma is a más formákban jelentkező támadások és visszaszorításokkal szemben. A visszaszorításokkal szemben, amelyek úgy a politikai társadalmi, mint az egyházi életben jelentkeznek, amelynek következménye — amint a t. előadó ur mondta — az, hogy a bontó elemek veszélyes érvényesülése a nemzeti állam kiépítésének is utját állja. Mi mindig büszkén mondhatjuk el, hogy a magyar állam fenntartó ereje, mi

protestánsok voltunk és ha viszi meggyünk századokra, mindenütt megtaláljuk ami hulló vérünket azon küzdelmekben, amelyeket folytattunk vallásunk védelmére, de mindig magyar nemzeti szempontból, a magyar állam fenntartására. Ma már más idők vannak. Ma fegyverrel küzdeni nem időszűrű, nem is lehet, de nem is szükséges.

De szükséges küzdenünk azon fegyverekkel, amelyeket a megadott viszonyok nyújtanak, küzdenünk kell azon tudattal, amint az előadó ur mondotta, hogy érezzük, hogy az erősöknek meg vannak a maga kötelességei és azokat érvényesíteni kell, támogatva a szegényt és támogatva azt, aki anyagi és szellemi támogatásra van szorulva. fejlesztet e erőinket magunk-

mal, lelkesedéssel és törekvéssel kezd haladni azon az uton, amelyet magának kitűzött. És különben most, midőn a Kálvin-Szövetséggel kereste és találta meg a kapcsolatot, rálépett arra az utra, melyen haladva, a nagy nemzeti és keresztyén célokat szolgálja.

Ez az a tér, amelyen haladva, megfelel hivatásának és pótolja azt, amit a hivatalos egyház a maga paragrafusokba szorított működésében nem végezhet; pótolja azt, amit csak társadalmi uton lehet megalkotni. A keresztyén hit parancsa, Krisztus tanításának megfelelő jótékonyság és szeretet gyakorlása ezek azok, amelyek várnak reánk. Jó uton haladunk. Eddigi lanyhább eljárást most félre téve s az erő terére lépve, ezen akarunk dolgozni, azoknak a szép elveknek,

A sepsiszentgyörgyi Mikó-kollégium.

ban és ezáltal fejlesztve a kálvinista egyházban azt a kálvinista erőt — nem is éppen tisztán kálvinista, hanem amint az előadó ur mondotta, magyar jellemet — amelylyel védekezve fenn tudtuk tartani magunkat a multban.

Igen tisztelt Egyházkerületi Értekezlet! Nem is tudom, hogy jöttem arra, hogy ezeket itten elmondjam. Ugy, a hogy itt először hallottam az előadó urnak előadását, egy pár jegyzetet vettem és azokat itt összevissza hányva mondtam el. Nem is azért állottam fel, hogy ezeket elmondjam, hanem azért, hogy örömemet fejezzem ki a felet, hogy az egyházkerületi értekezlet újabb időben erősödött buzgalom-

nagy céloknak és kötelességeknek megfelelően, a melyeket az előadó elmondott.

Én, aki szerencsés vagyok az erdélyi ref. egyházkerület élén világi minőségben állani, (Éljen!) nagy örömmel látom ezt a buzgóságot és tevékenységet s örömmel üdvözlöm ezt az alakulást, a mely nem a hivatalos egyházzal szemben, nem annak ellenére, nem annak törvényileg és idők óta biztosított jogai megkerülésével alakult, hanem segítségére annak a munkának, amelyet hivatalos körökben is lehet teljesíteni, de teljesíteni egyházunk érdekében kötelességünk. Most azon örömmel adok kifejezést, hogy a megindult mozgalom tovább fog tejedni.

Az

intézmények, amelyeket tervbe vettek, létesülni fog-
nak és fogják szolgálni egyházi érdekeinket, fogják
erősíteni, fejleszteni ami kálvinista egyházunkat, mint
az egységes nemzeti állam egyik legfontosabb elemét.
(Ugy van! Ugy van!)

Ezeket röviden emondva, köszönöm, hogy ré-
szesítettek azon megtisztelésben, hogy alkalmat adtak
nekem ezen a gyűlésen megjelenni. Talán még lehet
— ha egyre gyöngülő egészségem megengedi — hogy
megjelenésemmel, vagy tanácsommal én is tehe ek
szolgálatot a cél érdekeben, amelyet szem elől tévesz-
teni nem szabad.

Erősíteni a mi hitünket, erőink t, erősíteni a
kálvinista vastag nyakat s vele együtt erősíteni és
fejleszteni ami kálvinista egyházunkat és hazánkat.

A nagy éljenzést, szünni nem akaró tapsot a
püspökünk szólásra jelentkezése szüntette meg —
Kenessey püspök hivatkozott arra, hogy olyan két
ember beszéde után, kik a lehető legjobban ismerik
a magyar társadalmat, nagyon nehéz új dolgokat, új
irányokat mondani. Ugy tudja, hogy a nemzeti szel-
lem ébrentartásának érdekében a kálvinista egyház
nagy szolgálatokat tett. Nem igaz a historikusok és
irodalomtörténészeknek az az állítása, hogy 1790. év
előtt nem élt hanem szunyadott a nemzeti szellem.
Nem igaz, mert ott élt az a kálvinista parochián, a
kálvinista iskolákban s innen került hol közvetett,
hol közvetlen uton az 1790—1. országgyűlésre. Azután
minden nemzeti törekvésből kivette a kálvinista egy-
ház a részét s ha nemzeti követelésről volt szó, a
kálvinista papok készséggel mentek el még az egri
érseki palotába is a kath. papsággal egyesülni. Leg-
szébb példa a ref. papság hazafiságára annak a pap-
nak az imája, ki így szólott az Istenhez:

— *Uram, nem foglak többé szolgálni. ha meg
nem mented az én nemzetemet.*

Ezt a papot kell követni, amikor egy nagy szo-
ciális tevékenységet akarnak megkezdeni. De ma nem
közjogi kérdések vitatására van szükség s nem annyira
alkotmányt kell követelnünk, mint szociális nemzetet.
A keresztyénségben rejlő erőt ki kell fejleszteni s a
szeretet érdekében szolgálni kell. Szegénynek és gaz-
dagnak találkoznia kell a szolgálatban. Ideálokat kell
kitűzni és az alkotásokban kell az élvezetet keresni.
Áldás a munkára.

Az éljenzés lecsillapultával gróf Bethlen Pál elnök
megköszönte Réz Mihálynak, valamint a két védnök-
nek, Bánffy-nak és Kenesseynek a közreműködését s
megköszönte a kolozsvári egyháznak az ünnepek
rendezésében kifejtett munkásságát s aztán e szavak-
kal rekesztette be a diszgyűlést: „Vigyük ki az össze-
hordott eszméket az életbe s az Isten áldása legyen
munkánkon, hogy mielőbb örvendezhessünk az ered-
ményen. Ezt el is fogjuk érni, ha kitartással s egyet-
értéssel fožunk kötelességeinknek megfelelni.“

Társasvacsora.

Este a szövetség tagjai társasvacsorára gyűltek
össze a Newyork étterem külön termében. Ott voltak.
báró Bánffy Dezső, gróf Bethlen Pál, gróf Bethlen
Batázs, gróf Teleki József, Zeyk Dániel, Zeyk Károly,
dr. Réz Mihály, dr. Koós Mihály min. titkár, dr. Gidó-
falvi István, Gyárfás Endre, dr. Bodor Tivadar, dr.
Boér Elek, Tóthfalusi József és még nagyon sokan
ugy egyházi, mint világi részről. Kellemes társalgás
közben, beszélgettek a jövő teendőiről s különösen
Bánffy Dezső tartós jó kedve hatott vidámitól a
társaságra. A kegyelmes ur sokat beszélt a komoly
törekvések szükségességéről, de aztán magánéletéből
is mondott el sok érdekes dolgokat a körülötte ülök-
nek. Így mondotta el azt is, ami éppen állandó pon-
tosságára igen jellemző, hogy sohasem késett le még
a vonatról, mert ha utazni akar, az indulási idő előtt
tiz perccel már várja a vonatot.

Késő éjjelig maradt együtt a társaság anélkül,
hogy köszöntő elhangzott volna. Ezzel is azt akarták
dokumentálni, hogy nem hangos szavakkal akarnak
dolgozni, mert „egy hüvelyknyi munka többet ér az
ölnyi predikációnál“.

Hétfői közgyűlés.

A hétfőn délelőtt tartott kerületi közgyűlés vá-
lasztások al kezdődött. Egyházkerületi főgondnokká
megválasztották Lészay Ferencet. Az igazgató-tauács
tagjai közzé beválasztották dr. Boér Elek. egyházi
tanácsbíróvá dr. Kolozsvári Bálint egyetemi tanárokat,
konventi képviselőkké Zeyk Dánielt, Mezey Albertet,
dr. Kincs Gyulát, Nagy Károlyt, Lénárt Józsefet, ifj.
Péter Károlyt, póttagokká dr. Pap Istvánt, dr. Boér
Eleket, Bodor Jánost, Vásárhelyi Boldizsárt, a Bal-
dáci-alap igazgatóságába br. Bánffy Dezsőt, dr. Ke-
nessey Bélát, dr. Pap Istvánt, a székelyudvarhelyi
kollegium gondnokává dr. Sebessy Jánost, nagy-
enyedi collegium gondnokává dr. Bartha Kálmánt,
közalapítványi bizottságba dr. Kenessey Bélát és Só-
falvi Károlyt, a kolozsvári collegium előljáróság tag-
jává dr. Lőte Józsefet, az ügykezelési bizottság tag-
jaivá Biró András kolozskalotai főjegyzőt, Seprődi Já-
nost, Bartha Jánost.

A közgyűlésen br. Bánffy Dezső elnöklete alatt
adminisztratív ügyeket intéztek el. Elhatározták, hogy
az összes iskolákban imával kezdik és végzik a napi
tanítást. A nagyenyedi collegiumnál két új rendes
tanári állást rendszeresítettek. A gimnáziumokban in-
dokolt esetekben megengedték a délelőtti leckerend-
szer bevezetését. Veress Gábor képezdei szaktanítót
rendes tanári jelleggel ruházták fel. Több ref. iskolá-
nak megengedték, hogy az államosítás iránt lépéseket
tegyen.

Lészay Ferenc megköszönte é főgondnokká vá-

asztását s könnyezve tette le az esküt. Esküt tett dr. Boér Elek igazgatótanácsi tag is.

Déli 1 óra után Bánffy Dezső az ülést felfüggesztette s kedden reggel nyolc órakor fogják a tanácskozást folytatni.

Ifj. konferencia.

Az egyházkerületi értekezlet utolsó pontja az ifjusági egyesületek konferenciája előre nem látott körülmények miatt hétfőn délután 3 órára maradt. A kevésszámú, de igazi lelkes érdeklődéstől vezetett közönség soraiban *Tóthfalusi* József ért. alelnökön és *Ravasz* László dr. elnökön kívül ott láttuk báró *Kemény* Árpádot, dr. *Boér* Eleket, *Jancó* Lajost, *Fogarasi* Bélát, *Vásárhelyi* Boldizsárt, *Bartha* Lajost, *Barabás* Sámuelét. Az előadói tisztet ez alkalommal *Imre* Lajos theologus, a kolozsvári „Bethlen Gábor Kör“ alelnöke látta el. A komoly gondolkozásra ébresztő, tartalmas előadásában eleven képét rajzolta meg az erdélyi református közép- és főiskolai ifjuság vallásos mozgalmainak. Beszámolt a kollégiumok ily irányú ifjusági egyleteinek működéséről, majd rátért a kolozsvári főiskolai „Bethlen Gábor-Kör“ múltjának és jelenének ismertetésére. Diáktársadalmunk a derék, csöndben, de megfeszített erővel dolgozó köre a diákság vallásos erkölcsi nevelésének nehéz és felelősséggel járó feladatát vállalta magára. Erre a küzdelmes munkára akarja tömöríteni s erejétől telhetőleg tömörítette eddig is Kolozsvár protestáns diákságát a „Bethlen Gábor-Kör“. — Munkájához a Kálvin-Szövetség a legmelegebb támogatását ajánlotta fel, a saját tevékenységének integráns alkotó részéül ismervén el azt. Helyesléssel járult továbbá hozzá Incze Lajosnak ahhoz a határozati javaslatához, a mely a középiskolai ifjusági mozgalmaknak a kolozsvári „Bethlen Gábor-Kör“ égisze alatt egy Bethlen-szövetségbe való összefoglalását kívánta. *Tóthfalusi* József és *Barabás* Samu elismerő és buzdító szavai után a konferencia a „Bethlen Gábor-Kör“ vezetőségének szóló lelkes óvációkkal véget ért.

Vallásstanáraink értekezlete.

Külön kell megemlékeznünk a ref. koll. vallás-tanárok konferenciájáról, mely két ülésben foglalkozott az ifjuság vallásos és erkölcsi nevelésének módozataival. Az értekezlet iránt állandóan nagy érdeklődés mutatkozott s határozatai, hisszük, az erdélyi ifjusági nevelésre nézve határkövek lesznek. Az értekezlet vezetésének érdeme *Tárkányi* György kolozsvári vallás-tanárt illeti.

Menjete el azért az utaknak fejeire és valakiket talál-
tok, hívjátok be az Úrnak szolgálatára.

A Teleki-család a marosvásárhelyi református kollégium történetében.

Irta: Dr. Dékányi Kálmán.

Ismeretes, hogy Maros Vásárhelyt a mostani kollégium öse az itt fejedelmi és országos anyagi támogatásából 1557-ben keletkezett és a Sárospatak—gyulafehérvári kollégiumnak ide származásáig (a mi 1718-ban történt) fennállott öt-hat osztályú ugynevezett schola, vagy particula volt. A Teleki család tagjai ez iránt is soha meg nem szünő gondossággal viselkedtek. A régi foliánsok fentartották, hogy Teleki Sándor gróftól 1707-től kezdve tíz éven át, tehát a particula megszűnéséig 822 véka buza adomány érkezett az iskola számára. Teleki Erzsébet grófnő ekkor már Macskási Lászlóné pedig 1710-től kezdve 1714-ig 756 véka gabonát adományozott abafáji és madarasi jószágainak dézsmájából ugyanezen célra.

A bujdosó sárospatakiak 50 főből álló megmaradt gárdája végre Marosvásárhelyre került és itt a régi iskolával egyesülvén, megalakult véglegesen a mai kollégium. Ettől kezdve a Telekiek neve és jótévő keze még sűrűbben szerepel a kollégium történetében. Anyagi segély, szellemi beavatkozás, majdnem szakadatlan sorban visznek vezető szerepet: e család részéről. Gróf Teleki Mihály újítja meg az új iskola történetében a díszes sort, midőn 1743-tól kezdve Sármasról minden esztendőben elküldi a maga adományait néhány köből gabonában és más egyebekben. Teleki Lajosné Pagocsáról és Szentpéterről 1754-től 1769-ig 180 véka, Teleki Sándor Kölpényből 1759-től tíz éven át 589 véka búzát és rozsot ajándékozott az iskolának.

Majd ugyanazon években és a következőkben a jótékonykodó különböző adományoknak szakadatlan sora következik. Egy 1764 február 25-én kelt alapítványlevelben Teleki Krisztina özv. Tholdi Ádámné 500 magyar forint 6 százalékanak kamatját és öt köből búzát rendelt az egyik osztály tanítójának állandó fizetésül. Teleki Jánosné Vay Borbála 1762-ben 1000 forintot adományozott könyvekre. Teleki Zsuzsanna férjével gr. Korda Györggyel együtt 1768 május 9-én akként végrendelkezett, hogy 1000 forint 6 százalékos kamatja a kollégium két tanítója fizetésének bővítésére fordíttassék. Gróf Teleki Sámuel 1770-ben a szentpéteri majorság bazájából alumniát, 1763—1783-ig pedig onnan és Sármasról 685 véka búzát küldött az iskolának. A consistorium is méltányolta a család ez iskolához való jóindulatát és 1769-ben gróf Teleki Sámuelt nevezte ki az alapítványok kezeléséhez felügyelő gondnoknak, a ki ez állásban 1775-ben történt lemondásáig meg is maradt.

(Folyt. következik.)

Isten igéje.

Az imádság ereje.

„Isten az erő“, de mindazt, ami Istené, kérés által kaphatjuk meg. Isten elénk tartja megrakott kezét s így szól: „Kérjétek és adatik nektek . . . Ha azért ti gonosz léteitek, a ti fiaitoknak tudtok jó ajándékot adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei atyátok jókat azoknak, akik Ötöle kérik?“ (Máté 7. 7., 11.) A testi keresztyénség szegénysége s tehetetlensége Jakab apostol e szavaiban leli magyarázatát: „Nincs nektek, mivel nem kéritek“ (Jak. 4; 1.) „Hogyan van az“, kérdi némely keresztyén, „hogy oly kis előhaladást tesztek keresztyén életetekben?“ „Elhanyagolod az imádkozást,“ hangzik Isten felelete. „Nincs nektek, mivel nem kéritek.“ „Miért látok oly kevés gyümölcsöt működésomban?“ kérdi némely elbátortalanodott leikész. „Elhanyagolod az imádkozást,“ ez újlag Isten felelete. „Nincs nektek, mivel nem kéritek.“ „Miért érzek oly kevés erőt életemben és munkában?“ kérdi sok pap és világi. S Isten újra azt feleli: „Elhanyagolod az imádkozást. Nincs neked mivel nem kéred.“ Isten az erőről az életben épp úgy, mint a munkában, gondoskodott gyermekeinél. Rendelkezésünkre bocsátotta végtelen erejét s igéjében a legkülönbözőbb módon újra és újra mondja: „Kérjétek és kapni fogtok“. Ezren és ezren szaván fogták az Istent e ponton s úgy találták, hogy Ő mindig igaz. Az első keresztyéneknek bámulatot keltő erő volt birtokukban. Mily nagy erő volt pl. Péter és János életében! Mily nagy erő munkájában! S micsoda ellenállás volt azokban a napokban, elszánt, keserű, könyörtelen ellenállás; a ma tapasztalt ellenállás ehhez hasonlítva csak gyermekjáték. De munkájuk haladt is folyton. Állandóan ilyen jelentéseket olvasunk: „Az ur pedig naponként szaporitá az üdvözülendőkkel a gyülekezetet“ (Csel. 2: 47.) „Sokan pedig, akik a beszédet hallották, hívének: és lön azon férfiak száma mintegy ötezer“ (Csel. 40. 4.) „Növekedik vala pedig mindinkább az Urban hívőknek, mint férfiaknak, mind asszonyoknak sokasága“ (Csel. 5: 14.) Az apostolok maguk megmagyarázzák erejük ellenállhatatlanságának titkát, mikor ázt mondják: „Mi pedig a könyörgésben és az igének szolgálatában leszünk foglaltosak“ (Csel. 6: 4.) De nem csak az egyház vezetőinek életében és munkájában volt erő, hanem az ősegyház tagjaiéban is. Mily kedves képünk van az akkori egyház gazdag szeretetéről és gyümölcsöző képességéről! (Csel. 2: 44—48; 4: 32—37; 8: 4, 11: 19, 21.) Az életben és munkában megnyilvánuló eme nagy erő titkát Csel. 2. 42-ben találjuk: „És állhatatosak valának a könyörgésekben“. Istennek öröm az imádságot meghallgatni: „És hívj engemet segítségül a te nyomoruságodnak idején, megszabadítalak

tegedet és dicsőítsz engemet“. (Zsolt. 50: 15.) Van egy hely, hol mindig újra megújíthatjuk erőnket, nevezetesen az Ur jelenléte: „Akik az Urban kitaratana, azoknak erejük megújul, szárnyra kelnek, mint valami saskeselyűk, futnak és nem lankadnak meg, járnak és nem fáradnak el“. (Ész. 40: 31.) Mily kevés időt fordít imádkozásra a testi keresztyén. Nagyon el vagyunk foglalva ahhoz, hogy imádkozzunk s azért nagyon el vagyunk foglalva ahhoz is, hogy erőnk legyen. Nagyon tevékenyek vagyunk, de nagyon keveset végezzük el, sok az istentisz élet, de kevés a megtérés; sok a gépies munka, de kevés az eredmény. Hiányzik életünkben s munkánkban az Isten ereje. Nincs nekünk, mert nem kérünk. Sok nyilvánvaló keresztyén mind bevallja, nem hisz az imádság erejében. Némelyeknek szokásuk az imádkozókat megvetőleg összehasonlítani a munkásokkal s amellet elfeledik, hogy az egyház történelmében az igazi munkások, akik valóban nagy dolgokat cselekedtek, mindig az imádkozók voltak, hogy azok, akikről az egyháztörténelem szebb része szól, kivétel nélkül imádkozó férfiak voltak. Azok közül, kik csak elméletileg hisznek az imádság erejében, nem tapasztalt magában erőt ezer közül egy se. Mennyi időt fordít naponként a testi keresztyén imádkozásra? Mennyi időt fordítasz te naponként az imádkozásra? A Sátánnak az volt az egyik mesteri munkája, hogy az egyházzal az imádság hatalmas fegyverét félre éttette. A Sátánnak az egészen kedvére való, hogy az egyház meg is szaporítja szervezeteit, hogy a világot Krisztusnak elfoglalja, csak az imádságot hagyja el. Markába nevet, ha a mai egyházakat szemléli s így szól magában: „Csak legyenek vasárnapi iskoláid, élő keresztyén szövetségeid, keresztyén ifjusági férfi- és leányegyleteid, missziói s kék-kereszt-egyleteid, templomi karaid, pompás orgonáid, hatalmas prédikátoraid, ébredésre irányuló törekvéseid, ha nem viszed bele az egészbe a mindenható Isten ejét, a mely komoly, kitartó, hittel s erővel teljes imádság által érhető el.

A Sátán nem aggódik a gépies munka miatt; ő csak az Istentől fél és egy gépezet imádság nélkül; képezet Isten nélkül. A mi időnknek ismertetőjele a gépies munkának végtelen megnövelődése, Isten imádság által kereshető s elérhető e ejének elhanyagolása. Pedig azoknál a férfiaknál és nőknél, kik hisznek az imádság erejében s kik úgy imádkoznak, mint a biblia tanítja, az imádságnak most is ugyanaz az ereje van, mint bármikor. Az imádság mindent megtehet, amit Isten megtehet: mert Isten karja megmozdul az imádság értésére. Istennek kifogyhatatlan segélyforrassai mind rendelkezésére állanak az imádkozónak. Az imádság kulcs, mely kitarja az isteni kegyelem és erő kimeríthetetlen kincsesházát. „Kérjétek s adatik nektek“ szól mennyei Atyánk s szélesen kitarja az égi kincsesház kapuit. Az imád-

ság hatalmának csak egy határa van, nevezetesen az Isten hatalma. De Istennek minden lehetséges; tehát az imádság mindenható.

A keresztyénség története s a keresztyének életrajzai bebizonyítják annak igazságát, amit az Isten ígéje az imádságról tanít. Az egész egyház történetében az életnek minden állapotában voltak férfiak és nők, kik elfogadták egyszerű, gyermeki hittel azt, amit a biblia az imádságról tanít. Ők imádkoztak és kaptak.

Kegyesség utja.

Takarékosság.

Vigyázz a kiadásokra! Bármennyi bevétel legyen is, ha többet kiadsz, mint a mennyi a házádba jön, mindig szegényebb leszel. A kicsiny kiadások olyanok mint az egerek, ha elszaparodnak, sokat elfogyasztanak. Ha takarékoskodni akarsz parancsolj szenvedélyeidnek. Mindenféle szükségleted úgy vársárold be, hogy olyat végy, ami jó és tartós, ne pedig cifra rongyokat, vagy értéktelen semmiségeket.

Ne légy fősvény, mert a fősvény mindig szegény, azonban törekedjél meggazdagodni, mert a szegénység magába véve nem erény, sőt inkább öröme és becsületére válik az embernek ha a világban gyarapodik. Keress és szerezz annyit, a mennyit lehet, takaríts meg annyit, a mennyit lehet, de kiadni is csak annyit adj ki, a mennyit lehet. Azonban az Istenek tetsző dolgokban ne takarékoskodjál, mert az így megtakarított pénz a többit fogyasztja. Ha valamit Istennek adtál, azt az összeget a legjobb pénzintézetbe tette. Az a pénzed van igazán jó helyen, a mit áldozatkész szíveddel, nemes célra fordítottál. Egy régi nemesszivü embernek sirján ez a felirat van: „A mit eltékoztam, elveszett, a mit magtakarítottam, az csak volt az enyém, a mit jótékonyosságra elosztogattam, még most is meg van.“

HIREK.

Olvassuk rendszeresen a Bibliát.

Heti utmutató a Biblia olvasásához.

János I. levele.

- NOVEMBER 29 Hétfő. Keresztyén közösség I. Ján. 1: 1—7.
30 Kedd. megszentelődés. I. Ján. 1: 8—10.
- DECEMBER 1 Szerda. Mennyei szeretet. I. Ján. 3: 1—4.
2 Csütörtök. Atyafiúi szeretet. I. Ján. 2: 7—11.
3 Péntek. Bűnvallás. I. Ján. 1: 8, 9.
4 Szombat. Imádkozás. I. Ján. 3: 19—24.
5 Vasárnap. Mit tanulhatunk Ján. I. leveléből? I. Ján. 4: 7—21. (Fogadástartó óra.)

Szólj az újjászületésről.

Mit ír János a bűnről és a megigazulásról.

Advent. Mire lapunk mai kettős számát kézhez veszik olvasóink, az Advent édes öröme is elérkezett hozzánk: az a szent ígéret, hogy az Úr eljön s betölti a szívüket, lelkeket és megszenteli összes életviszonyainkat. Vajha beteljesedne ez mindnyájunkkal. Vajha már ne csak a váradalmak ünnepe lenne, hanem az isteni végetlen, kegyelem kitöltetésének ünnepe az advent. Hogy jöjjön az Úr s fordítaná el szívünket egészen a világ bűneitől s vinne oda a kegyelem székéhez, hogy vegyük el az Ő kezéből bűnbocsánatunkat és üdvösségünket.

Kossuth-ünnep. Szép és kegyeletes ünnepet ült e hó 25—26-án az ország. Kossuth Lajosnak, a ragyogó emlékü nagy hazafinak hamvait, melyek eddig ideiglenes, pompanélküli sirban nyugodtak, átszállították a nagy férfihoz méltó mauzoleumba. A szellő lenge szárnyain egy hír is kélt szerte az országban, amely annyira törekeny, annyira légies, hogy csak végtelen nagy ovatossággal vehettük tollhegyre. Azokban a körökben, hol a politikát csinálják, mintegy suttogva adták át egymásnak, hogy a király palmaágát küld Kossuth Lajos szarkofágjára. Már tudjuk, hogy nem volt igazság ebben a híresztelésben, de annyit anélkül, hogy politizálni akarnánk, hozzáfűzhetünk, hogy egy, az Isten akaratából sok megpróbáltatáson átment léleknek legszebb megnyilatkozása lett volna ez a palmaág. Kossuth Lajos, ki ma úgy áll a történelem ítélőszéke előtt, mint a magyar jellem legcsodálatosabb megtestesítője, ki fensőbbes hatalmával megteremtette az országban a dolgozni szerető hazafiságot, valóban kiérdemelte volna a király palmaágát is, a magáét a nemzet már rég odarakta a nagy hazafi sirjára.

Télapó. Csaknem váratlanul megjelent az első hó. Egy-két héttel ezelőtt még olyan verőfényes szép idő járta, hogy már azt kellett hinnünk, hogy a természet ezúttal igazán teljesen semmibe veszi a kalendáriumot. No, de Télapó gyorsan ránk cáfolt és ma már gyönyörködhetünk az egy évig nélkülözött téli kép szépségeiben. Érdekes, hogy a közeledő tél még jóformán csak ránk lehelt, de máris a hó tündöklő fehérségével érdes ellentétben megfigyelhetjük a sötét lelkü emberek gonosz praktikáit. A jó falusi ember ilyenkor csendes boldogságban élvezi a jól megérdemelt nyugalmat. A városnak azonban gondot, küzdelmet, sanyaru nélkülözést jelent a közeledő tél. Ahogy itt van az első hó, megmozdulnak a fakeskedők, szénkereskedők és megszorogatják aszegény, kiuzsorázott városi embert. Hiába sújtja a rendőrség pénzbüntetéssel a hiénákat, a kihágási törvény paragrafusai közt ügyes tojástáncot járva, a család szemükbenmindig olyan nagyszerű üzlet, hogy érdemes érte lefizetni azt a néhány forintot. Ime, a városban ilyenek a tél örömei.

Befizetett alaptőke: 1500 000 korona.
Takarékbetétek: 8 millió korona.

Agrár Takarékpénztár R.-Társ. Maros-Vásárhelyt.

Fióktűzetek. Csikszereda, Gyergyószentmiklós, Marosludas, Marosujvár, Nyárádszereda, Parajd, Sepsiszentgyörgy, Székelykeresztúr, Székelyudvarhely.

A takarékoságot a lakosság minden rétegében előmozdító, az erikai módon **házi takarékperselyeket** izléses, csinos kivitelben, zárva, kulcsok nélkül **ingyen** bocsátunk feleink rendelkezésére, a melyek által még a legkisebb összegek is könnyű módon megakaríthatók. Ezen házi takarékperselyeknek azon nagy előnyük van, hogy azokból pénzt a mi közbejöttünk nélkül kivenni nem lehet és így a fél annak a kísértésnek, hogy a megtakarított pénzt esetleg céltalanul elköltse, könnyen ellentállhat.

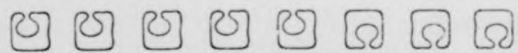
Ha legalább egy korona a perselyében összegyűl, szíveskedjék intézetünkhöz járadni, a mikor a megkarított összeget a perselyből a t. cím jelenlétében kivesszük és a betéti könyvecskéjébe javára írjuk.

A perselyt zárva, kulcsok nélkül visszaadjuk és a pénzgyűjtés újból kezdődik.

Agrár takarékpénztár r. t. Maros-Vásárhelyt.

LEGJOBB

cement, gipsz, parketta, ablakredőny,
Bohn-féle fedéleser p, mezőgazdasági
gépek, a világ legjobb családi és ipar-
ros varrógépei, mosógép, jégszekrény,
Dürkopp-kerékpr, gramofon, izzó-
lámpák, kábelek, szobacsengők st.

Gyenge és erősáramu **villanyszerelevények,**

villamos-esillárok, részletfizetésre is kaphatók:

FISCHER GYULA és FIAI cégnél
MAROS-VÁSÁRHELYT.

KALVIN-SZÖVETSÉG

Budapest, IX., Kálvin-tér 7.

Elnökök: Kencsev Bél, erdélyi ref. püspök, Kovácsy Sándor
a budapesti ref. egyház főgondnoka.

Ügyvezető alelnök: Bernát István dr. orsz. képviselő.

Ügyvezető titkár: pálóczi Horváth Zoltán dr. ügyvéd.

A Kálvin-Szövetség célja a magyar kálvinista egyház híveit — a socialis érzék fejlesztése és a vallásosság megerősítése által — a társadalmi bajok felderítése, megelőzése és orvoslása végett egyesíteni. A református vallásu híveket társadalmi munkákra — az evangyéliom és Kálvin-szellemeiben a szeretet és puritán egyszerűség s a helyes jog- és kötelességérzet segítségével — előkészíteni, kiképezni, nevelni és rábírní.

Célja felolvasások, vándorgyűlések és vallásos összejövetelek tartása, socialis tantolyamok rendezése, socialis kérdésekről szóló és vallásos művek kiadása.

Az egyházközségekben mutatkozó vallásos, gazdasági és társadalmi bajok orvoslása céljából vallásos és szórakoztató körök, egyletek s községi Kálvin-Szövetségek alakítása. Mindazok részére, a kik támogatásra szorulnak, otthonok, menedékhelyek s védelmi intézmények létesítése, vagy kezdeményezése, a munkásosztály művelése és védelme, a kivándorló hitsorsosok felvilágosítása és védelme.

Arra törekszik, hogy az egész ország kálvinistaságát egy táborba tömörítse s az egyházat erősítse, fejlessze, építse — ez által eleven, lüktető vallásos életet teremtsen. De emellett gazdaságilag is kívánja a ref. híveket erősíteni s azért a gazdaszövetségek, gazdasági, hitel- s más szövetkezetek létesítését előmozdítani igyekszik.

A szövetség tagja lehet minden magyar honpolgár, — férfiak, nők, ifjak — egyaránt, továbbá egyházi és iskolai hatóságok, gyülekezetek, egyesületek, körök, ha az egylet céljait előmozdítani törekszenek s tagsági kötelezettségüknek eleget tesznek.

Örökös tagok egyszersmindenkorra 500 kor., alapító tagok 150 koronát fizetnek, rendes tagok legalább évi 5 koronát, segítő tagok legalább évi egy korona tagsági díj fizetésére vállalnak kötelezettséget.

Taggyűjtő iverk s ismertető füzetek a budapesti ref. lelkeszi hivataltól kérhetők (Kálvin-tér 7.) valamint P. Horváth Zoltánnál, mint a szövetség ügyvezető titkáranál is (IV. Ferencz József-rakpart 24.) kaphatók, s ugyanitt lehet tagul jelentkezni.

A tagok a választmány által időről-időre megállapított tagilletményben (hasznos és különféle vallásos és társadalmi kérdéseket ismertető munkák) részesülnek.

Lépjén a Kálvin-Szövetség a legjob református r a magát!

Minden b... és gazdagnál,

GŐZMOSÓGÉPET.

Hetenként előre közzétett más-más családnál nyil-
vános... rendezünk, melyhez az
érdeklődő hölgy közönséget szívesen látjuk. Va-
kító fehér ruha, teljes ruhakimélés, 75° idő-,
pénz- és munkamegtakarítás. Kimerítő ismertetés-
sel szívesen szolgálunk. A gépek részletfizetésre is

FISCHER GYULA

...epviselőségénél,